

El món de demà

MANÉ ESPINOSA

El recurs de la diversitat

De la diversitat al interculturaisme

La població cada vegada més diversa (de cultures, nacionalitats, llengües, religions, etc.) que tenim a les nostres ciutats és una conseqüència directa de la mobilitat humana que comporta la globalització. Els Estats assumeixen que aquesta diversificació ha de gestionar-se, perquè sense intervenció sol generar extremismos ideològics, fragmentació política, divisió social, xenofòbia i racisme quotidians. Però no acaben de trobar una manera eficaç i duradora.

Com governar la diversitat?, segueix sent la pregunta clau. Aquest debat comença als anys vuitanta del segle passat, seguint paràmetres de justícia social, igualtat, llibertats fonamentals, drets humans, però també de proteccionisme nacional-estatal. Aquí entra la proposta multicultural centrada a proporcionar drets específics a aquells que són diferents, o unes de més recents

D'aquí a poc temps tenir una única identitat nacional en la família serà l'excepció

centrades en els deures mínims requerits per viure junts: una llengua mínima vehicular, però també, compartir símbols i coneixements històrics nacionals. Això fonamenta la proliferació de tests de ciutadania i de contractes d'integració, de què tant es parla ara.

Però aquestes propostes acaben en frustració en constatar com en algunes ciutats s'ha segregat territorialment la diversitat i barrejat amb desigualtats socioeconòmiques, i en altres barris ni tan sols ha aconseguit penetrar. Veiem com la diversitat segueix sent un factor clar de desigualtat econòmica i de nous processos de dominació. La denúncia de les discriminacions relacionades amb la diversitat és la nostra manera de suscitar consciència.

Estem igualment en una fase de presa de consciència que tota política que es proposi ha de ser interseccional, és a dir, que connecti criteris identitaris amb socioeco-

nòmics, d'estatus de drets, i fins i tot de nivell d'educació. Aquesta fase de *superdiversitat* es farà més múltiple i transnacional a mesura que avancin les generacions, a través de matrimonis mixtos.

La excepció

D'aquí a poc temps estarem en una situació històrica en què tenir una única identitat nacional en la família serà l'excepció. Davant aquesta nova geografia de la diversitat, les dues propostes existents no tenen un mapa molt clar. Tot és ara molt complex. En una mateixa persona hi ha moltes categories de diferenciació que poden traduir-se en desigualtat.

Aquestes dues propostes tampoc acaben de veure que molts dels problemes derivats de la població diversa són deguts a la manca de contacte i de coneixement mutu. Aquesta és la base de la proposta intercultural. Per en-

trar en aquesta filosofia es requereix pensar la diversitat des de la diversitat i no des d'uns paràmetres estatals, que tendeixen a interpretar-la en termes securitaris i d'instabilitat, d'alteració d'una identitat nacional. Viure junts en la diversitat és el producte d'un aprenentatge i resultat de la socialització que els poders públics han de proporcionar a la seva població. I el primer que cal aconseguir és que la població reconegui la diversitat.

Ser l'altre

En breu tots serem els altres! Sense aquest prerrequisit, difícilment les persones tindran predisposició a entrar en contacte positiu amb altres, sinó que sempre ho faran negativament orientats per prejudicis i estereotips. A més, aquest reconeixement de la diversitat pot actuar com a antídoto contra qualsevol tipus de fonamentalisme, de voler imposar una visió del món als altres.

Aquest mètode de gestió rebutja aquesta tendència subtil que qui defineix la diversitat no s'hi inclou mai dins. Està trencant a poc a poc (en el temps històric, tot sembla molt lent) unes barreres conceptuals que els altres segueixen reproduint. Una és la de pensar la diversitat en termes de minories i majories. Creguin-me, encara hi ha autors reconeguts que segueixen pensat en els immigrants com a minories!

Una altra barrera que cal trencar és la que emmarca la reflexió sobre com governar la diversitat en termes d'oposició entre unitat (la proposta cívico-nacional) i diversitat (la proposta multicultural). Per avançar aquest procés, l'interculturalisme busca promoure espais de trobades i fonamenta micropolítiques en barris. No hi ha altre camí que l'enginyeria social!

Una evidència

En resum, en aquesta era històrica plantejar-se la diversitat en termes dicotòmics (favor/contra) contravé el curs històric actual. La diversitat ha de ser gestionada considerant-la ella mateixa com un recurs. És una evidència que no tots acaben de veure, que una societat poliglota i amb molts registres culturals té un potencial de capacitació humana que ens pot permetre actuar globalment en una economia mundial interconnectada, promoure una societat creativa i innovadora.

Si volem prendre seriosament la diversitat, fem-la treballar com un actiu per al desenvolupament! Això ens obligarà a reiniciar (en termes informàtics) els nostres paràmetres de com viure junts. Els extremismos xenòfobs i les polítiques de la por són, com jo presagio, tan sols unes últimes formes romàntiques de resistir a un curs històric que és i serà de la diversitat, pretenent seduir la població amb narratives retrògrades, de voler essencialitzar una identitat nacional que gairebé no existeix (ser espanyol, o francès o italià d'arrel, quin sentit té avui?). Aquest procés de globalització invertida forma part d'una ecologia social insostenible. Hem de repensar els fonaments de la nostra societat i política en societats d'identitats múltiples. És el torn de l'interculturalisme.

@ricardzapata

Ricard Zapata-Barrero és catedràtic de Ciència Política a la Universitat Pompeu Fabra i director del GRITIM-UPF i del Master en Estudis Migratoris

